

Explanation of aims of the family education curriculum, in primary schools

تبیین اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در مدارس دوره ابتدایی

Azita gharanjik, Ali Asghar Bayani, Hasan saemi, Hosein Fakoori Hajjar

¹ PhD Student in Curriculum, Department of Educational Sciences, Azadshahr Branch, Islamic Azad University of Azadshahr, Iran

² Associate Professor, Department of Educational Sciences, Azadshahr Branch, Islamic Azad University of Azadshahr, Iran

³ Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

⁴ Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Azadshahr Branch, Islamic Azad University, Azadshahr, Iran

آزیتا قرنجیک، علی اصغر بیانی*، حسن صائمی، حسین فکوری حاجیار

¹ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی آزادشهر، ایران
² دانشیار، گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی آزادشهر، ایران

³ استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران

⁴ استادیار، گروه علوم تربیتی، واحد آزادشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، آزادشهر، ایران

چکیده

هدف این پژوهش "تبیین اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در مدارس دوره ابتدایی" است. رویکرد پژوهش کیفی و با روش تحلیل محتوای قراردادی (رویکرد استقرایی) بود. جامعه ی هدف ۲۰ نفر از اعضای هیئت علمی گروه های برنامه ریزی درسی، جامعه شناسان، مشاوران و مدرسان آموزش خانواده و روانشناسان بودند و با روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند. روش گردآوری اطلاعات، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. برای روایی و پایایی داده ها از معیارهای قابلیت اعتبار و قابلیت تایید استفاده گردید. برای تجزیه و تحلیل داده ها از تحلیل محتوای قراردادی مبتنی بر استقرا بهره گرفته شد. تحلیل داده ها منجر به استخراج ۷۰ مفهوم، ۱۲ مقوله ی فرعی و ۵ مقوله ی اصلی شد. مقولات اصلی پدیدار شده شامل: "ارتقای سواد رسانه ای"، "آگاهی نسبت به آداب و مهارتهای زیستن"، "مشارکت خانواده‌ها و نقش والدگری"، "شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی کودکان" و "آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت" می باشند. نتایج حاصل می تواند در برنامه ریزی و اجرای هرچه بهتر دوره‌های آموزش خانواده در مدارس دوره ابتدایی تسهیلگر باشد و برنامه‌ریزان و مجریان این دوره ها نیز می توانند در بعد عملی از آن بهره گیرند.

کلید واژه ها: آموزش خانواده، اهداف، برنامه درسی، خانواده، دوره ابتدایی

Abstract

The goal of this study is to "explain the objectives of the family education curriculum in primary school." The research approach was qualitative and the method was Conventional Content Analysis (Inductive approach). The target populations was 20 faculty members of curriculum planning groups, sociologists, family education counselors and psychologists, and were selected by purposive sampling. The data collection method was Semi-structured interview. For data validity and reliability, Credibility and Verification criteria were used. To analyze the data, Induction-based Conventional Content Analysis was used. Data analysis led to the extraction of 70 concepts, 12 sub-categories and 5 main categories. The main categories that have emerged include: "Promoting media literacy", "Awareness towards life etiquette and skills", "Family participation and the role of parenting", "Knowledge of the growth and life stages of children" and "Knowledge of the principles and bases of education". The results can facilitate the better planning and implementation of family education courses in primary schools, and the planners and facilitators of these courses can also apply them in the practical dimension.

Keywords: aims, curriculum, primary school, family, family education

مقدمه

آن مواجه است نقش مهمی بر عهده دارد. این دوره تداوم بخش تکوین شناختی، زیستی و اجتماعی کودک است که در خانواده پی ریزی شده است (Mazboohi, 2018). در واقع هر لحظه از زندگی کودک فرصتی طلایی برای ایجاد رابطه ای سالم و محبت آمیز است و پدر و مادر می توانند از وقایع روزمره زندگی، لحظاتی غنی و فراموش نشدنی به وجود آورند (Bazargan, 2019).

عصر کنونی، عصر اقتدار علمی است. فرزند پروری و کودک داری و ارتباط صحیح و سالم با او، مانند سایر فعالیتها نیاز به آموزش دارد (Amirhoseini, 2012). استولز (Stolz, 2011) آموزش فرزند پروری و تلاش برای رفع این نیاز را رو به افزایش می داند. بنابراین با توجه به اهمیت فرزند پروری هم خانه وهم مدرسه در انجام وظایف تربیتی مکمل یکدیگرند (Zarhani & Tajik Esmaili, 2019). یکی از علل اهمیت و برقراری ارتباط بیشتر با والدین این است که آنها فرزندان خود را بهتر می شناسند و می توانند به اولیا مدرسه در پیدا کردن بهترین راهبردهای آموزش به فرزندان کمک کنند (Powers, 2016). درست است که مدرسه نقش مهمی در ارائه دانش اولیه دارد (MacCannell & al, 1995; Burrows, Coulson, Fitzgerald, Huggan), اما مدرسه را نمی توان به تنهایی مهمترین عامل تعیین کننده نحوه ی عملکرد او در موقعیت های مختلف دانست. مدرسه و خانه باید برای حصول به هدف، به طور مشترک فعالیت کنند (Navvabi Nejad, 2009). آموزش خانواده وعمومیت دادن به چنین آموزشهایی موجب تقویت روابط موثر خانوادگی شده و کمک می کند تا با نتایج پژوهشها و اطلاعات معتبر، همسو و سازگار شوند. از طرفی توجه به برنامه های آموزش خانواده در ایجاد نگرشی مثبت و پویا در والدین نسبت به خط مشی های آموزشی و تربیتی مدارس و فراهم ساختن انگیزه همیاری و همکاری متقابل با مربیان مدارس ضرورتی اجتناب ناپذیر است (University Jihad Authors Group, 2012) لذا

پرداختن به موضوع خانواده، بحث تازه ای نیست، اما همواره مهم و جدی بوده است. زیرا خانواده سنگ بنای جامعه است که فرد را به جامعه و نسلها را به هم مرتبط می کند و گروه های اجتماعی گوناگون را بهم پیوند می دهد (Cheraghi kootiyani, 2010). ازسویی پایه های جامعه سالم، خانواده سالم است. به بیان دیگر یکی از عوامل سعادت و تکامل یا سقوط و فروپاشی جامعه را می توان در چگونگی خانواده ها دید (Zarean & Chaboki, 2015).

کودک در سایه مهر و عطف والدین و با تربیت و پرورش صحیح، به رشد و تکامل و تعالی جسمی و روحی می رسد (Meghdadi & Javadpour, 2017). بنابراین ارتباط والدین و کودکان در هر یک از مراحل زندگی از اهمیت خاص برخوردار است و نوع رابطه ای که کودک با اولیای خود در خانه برقرار می کند، چگونگی روابط بعدی او را با همسالان، دوستان، همکاران و حتی اعضای خانواده ای که بعدها تشکیل خواهد داد، تعیین خواهد کرد (Bazargan, 2019). خانواده امروز به دلیل توزیع سریع و همگانی اطلاعات، جهانی شدن و مشکلات ناشی از این تغییرات و تحولات جامعه در همه ی ابعاد، دچار سردرگمی و تعارضات بسیاری شده است و لزوم هماهنگی با این تغییرات محیط و محدود بودن بودجه نظام تربیت رسمی و عمومی نقش خانواده در این زمینه لازم و ضروری است (Samadi & Rezaei, 2011). نقش تربیتی خانواده به ویژه در سنین حساس دوره رشد یعنی سن دبستان بیشتر نمایان است. رشد قابل توجه توانایی های ذهنی، رشد شخصیت، رشد سریع ارزشها و معیارهای اخلاقی، علاقه شدید کودک به فعالیت که نشانه ی نشاط و نیروی فزاینده حیاتی است و همچنین رشد و توسعه مناسبات اجتماعی، از جمله خصوصیات بارز کودکان سنین دبستانی محسوب می شود (Afrooz, 2014). به همین دلیل دوره ابتدایی در رشد مفاهیم و معانی اموری که کودک در زندگی روزمره با

اهداف برنامه‌ی درسی آموزش خانواده باشد. به عبارت دیگر نیازسنجی آموزشی، فرآیندی است که باید بر اساس آن اهداف و سپس محتوای آموزشی بر مبنای اهداف تهیه و تنظیم شود (Mazaheri, 2015).

آموزش خانواده در دهه‌های اخیر مورد توجه کارگزاران آموزشی، اولیا و مربیان تربیتی و صاحب‌نظران نظام آموزشی قرار گرفته است. پژوهش‌های متعددی در زمینه آموزش خانواده انجام شده است، در این پژوهش‌ها به اثربخشی و کارآمدی این آموزش‌ها در مورد تربیت فرزندان و داشتن خانواده سالم و متعادل و تقویت پیامدهای مثبت آموزش‌ها در ارتقای سطح آگاهی‌های والدین نسبت به فرزندان و مواردی از این قبیل، اشاره شده است. علاوه بر این به کاربردی و به روز بودن محتوای آموزش‌ها و عدم تناسب و عدم همسو بودن برخی آموزش‌ها با سرعت تغییرات و تحولات جامعه و در نتیجه سردرگمی خانواده‌ها و تکراری بودن مطالب ارائه شده و بالطبع عدم رغبت والدین برای شرکت در این جلسات از آسیب‌های اساسی این برنامه عنوان شده‌اند. در بررسی مطالعات انجام گرفته، تاکنون به صورت جامع و منسجم جهت تبیین اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی پژوهشی انجام نشده است. در اینجا به بخشی از این پژوهش‌ها که به ابعاد مختلف در ارتباط با آموزش خانواده پرداخته‌اند و به طور غیر مستقیم به پژوهش حاضر مرتبطند، می‌پردازیم:

نتایج پژوهش اسدی (Asadi, 2001) نشان داد که تاثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود در بین والدین آموزش دیده بیشتر از والدین آموزش ندیده است. فقهی (Feqhi, 2007) نیز در پژوهش خود نتیجه گرفت، برنامه آموزش خانواده که به شکل سنتی و با استفاده شیوه سخنرانی بدون توجه به معیارهای لازم برای برنامه‌ریزی آموزش بزرگسالان صورت می‌گیرد، نمی‌تواند به اهداف آموزشی خود دست یابد، به نظر می‌رسد که برنامه آموزش خانواده در برنامه‌ریزی، طراحی، اجرا و

حضور فعال خانواده در مدرسه و آموزش فرزندان در دوران کودکی و نوجوانی عموماً بارشده و موفقیت آنها در یادگیری مهارت‌ها ارتباط مستقیم دارد (Christenson & Reschly, 2010).

سال‌هاست که مدارس ما با تشکیل جلسات انجمن اولیا و مربیان نسبت به هم‌فکری و تعامل با یکدیگر برای تربیت و آموزش اثربخش دانش‌آموزان اقدام می‌کنند. انجمن اولیا و مربیان که در جهت رشد و آگاهی‌پدران و مادران و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت در مدارس گام بر می‌دارند باید برای آموزش نقش‌های تربیتی خانه و مدرسه اهتمام ورزند. برنامه «آموزش خانواده» یکی از فعالیتهای مهم انجمن‌ها برای تبیین و تعلیم همین نقش‌هاست (Zarhani & Tajik Esmaili, 2019). از سال ۱۳۶۸ که دفتر مرکزی انجمن اولیا و مربیان موضوعاتی را برای آموزش خانواده‌ها مطرح نمود، کلاسهای آموزش خانواده به صورت جدی‌تر در مدارس تشکیل گردید و بدین ترتیب آموزش خانواده به صورت دوره‌های آموزشی شکل گرفت (Noureddini, 2011). جلسات آموزش خانواده در دوره تحصیلی ابتدایی به عنوان بستری در راستای تعامل موثر و مفید اولیا با سیستم تعلیم و تربیت فرزندان می‌تواند با ارایه راهکارهای مناسب به یاری والدین بشتابد. مشارکت والدین در آموزش فرزندان نقش کلیدی دارد و متخصصان به ویژه روانشناسان مدرسه و آموزش می‌توانند در حمایت از معلمان و مدارس برای ایجاد راهبرد‌های موثر و فعالیت برای والدین نقش داشته باشند. (Hornby, 2011). برای اینکه آموزش‌ها اثربخش باشند توجه به اولین نکته در آموزش خانواده یعنی بررسی نیازهای آموزشی آنهاست، چرا که اولیا توقع دارند از این نوع آموزش، نتایج فوری کسب کنند و این مهم وقتی حاصل می‌شود که مطابق نیازهای ضروری آنها دست به اقدام آموزشی زده باشیم (Bakhtiari & Mosaddeghi Nik, 2015). شناسایی اولویتهای آموزشی و آگاهی از نیازهای آموزشی والدین می‌تواند پایه‌ای برای تدوین

انجمن اولیاء و مربیان باید با پربارتر کردن کلاس‌های آموزش خانواده از طریق استفاده از نیروهای متخصص و آموزش دیده، عملی کردن نظرات اولیاء در مدارس، برخورد دوستانه و محترمانه با والدین و توجه به نیازهای مخاطبان، ارتباط خود را با والدین بیشتر نماید. یافته‌های پژوهش ال وی و لین (Lv & Lin, 2017) نیز نشان می‌دهد، خانواده با آموزش‌های خوب، به عنوان یک واحد از نظام اجتماعی می‌تواند محرک مناسبی جهت توسعه کشور، ملت و هماهنگی اجتماعی شود. نتایج تحقیقات مانا (Maunah, 2019) درباره ضرورت مشارکت معلم و والدین نشان می‌دهد، خانواده اولین محیط آموزشی است که کودک در آن آموزش می‌بیند اما موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، به مشارکت و آموزش والدین در مدارس ارتباط دارد. همچنین در این راستا لیو، سلیمانی و هنینگ (Liu, Sulaimani & Henning, 2020) در تحقیق خود نقش مشارکت والدین در مدرسه را بسیار مهم می‌داند نیز آدامز، هریس و سوزتجونز (Adams و Harris & Suzette Jones, 2016) فعالیت معلم و والدین را جدا از هم نمی‌داند، چرا که در این صورت، همکاری و مشارکت دشوار خواهد بود. همواره مشارکت والدین در شیوه‌های آموزش فرزندان با رویکردی گسترده نتایج خوبی داشته است (Wood & Bauman, 2017). نتایج پژوهش‌های گاریسایو رویز (Garcia & Ríos, 2014) و مهناساندارم (Mohanasundaram, 2018) نشان می‌دهد که مشارکت خانواده به بهبود یادگیری کمک می‌کند و موفقیت تحصیلی را افزایش می‌دهد. نتایج پژوهش نورالدینی (Nouredini, 2011) نشان داد که اهمیت نیازهای دانش‌آموزان دوره ابتدایی در همه‌ی ابعاد رشد و تاکید بر ضرورت آگاهی والدین از این نیازها و آشنایی با راهکارهای حل مسائل تربیتی و آموزشی مربوط به فرزندان، کاربردی نبودن محتوای آموزشی برای اولیاء دانش‌آموزان و عدم استقبال و گرایش اولیاء ضرورت آموزش خانواده در دوره ابتدایی را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. نتایج تحقیق اونسو و آنلر (Oncu &

ارزشیابی نیاز به بازنگری دارد. نتایج تحقیق کاکیا (Kakia, 2008) نیز نشان داد، آموزش خانواده در مورد نوجوانان ناسازگار در ایجاد سازگاری آنان مؤثر است. نتایج تحقیق اقدسی، فرید و بایرام زاده (Aqdasi, Farid, & Bayramzadeh, 2013) نیز حاکی از آن بود که نیروی انسانی، روش تدریس، ارزشیابی و محتوای آموزشی در میزان موفقیت برنامه آموزش خانواده دارای تاثیر معناداری می‌باشد و بیشترین تاثیر را در این میان دارد. نتایج تحقیق نظری (Nazari, 2015) نشان داد که، برنامه آموزش خانواده در برخی ابعاد مانند تربیت دینی و اخلاقی فرزندان، ناهنجاری، تربیت جنسی، افزایش آگاهی تربیتی و مراحل رشد فرزندان مؤثر است، اما در آموزش عملکرد تحصیلی، تربیت عاطفی - اجتماعی و بهداشتی فرزندان چندان موثر عمل نکرده است. نتایج پژوهش مظاهری (Mazaheri, 2015) نیز نشان داد که میان نیازهای آموزشی والدین تفاوت معنادار وجود دارد. نیازهای اعلام شده به ترتیب رتبه و اولویت مسائل تربیتی و روان‌شناسی (بالترین رتبه)، مسائل مربوط به مشکلات رفتاری، مسائل تحصیلی و شغلی، مسائل مربوط به تربیت جنسی و ازدواج و مسائل مربوط به بهداشت جسمی و تغذیه فرزندان (پایین ترین رتبه) هستند. نتایج مطالعات نبوی و اسماعیلی (Nabavi & esmaili, 2016) نیز بیانگر این بود که محتوای آموزشی دوره‌های آموزش خانواده کاملاً منطبق با نیازهای آموزشی اولیای دانش‌آموزان نبوده است. نیازهای دیگر آموزشی والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی عبارت بودند از: نحوه ارتباط والدین با کودکان، آشنایی با کتابهای مناسب کودکان، شناخت نیازهای جسمانی و روانی کودک و چگونگی تامین آنها، چگونگی تامین اصول تغذیه کودکان. نتایج تحقیقات باقری، امیرمحسنی و یوزباشکندی (

Bagheri,

Amir Mohseni, & Mohammadi Yuzbashkandi, 2013) نیز حاکی از آن بود که وزارت آموزش و پرورش و

پژوهش‌های قائد امینی، کیامنش و قربانی (Ghaed, amini, Kiamanesh, & Ghorbani, 2014) نشان داد که وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده نقش مهمی بر پیشرفت سواد خواندن دانش‌آموزان دارد. در رابطه با لزوم آموزش سواد رسانه‌ای برای والدین نتایج پژوهش مهرابی (Mehrabi, 2019) نشان داد؛ ارائه راهکارهای موثر به منظور افزایش سواد رسانه‌ای والدین و نیز برگزاری کارگاه‌های آموزشی از سوی دست‌اندرکاران آموزش و پرورش کشور با استفاده از تخصص و تجربه کارشناسان حوزه ارتباطات اقدامی است که نتایج آن می‌تواند برخی از چالش‌های این حوزه را به فرصت بدل کند. در همین راستا نتایج پژوهش غلامی و نصرتی (Gholami & Nosrati, 2016) نشان داد با توجه به آسیب‌های فضای مجازی همانند اعتیاد به اینترنت، سایت‌های هرزه‌نگاری، انزوای اجتماعی و آسیب‌های روانشناختی به نظر می‌رسد که یکی از زمینه‌های پژوهشی و حتی درمانی در زمینه پژوهش‌های روان‌شناختی خانواده، مشاوره و راهنمایی در زمینه چگونگی نظارت خانواده‌ها بر استفاده از فضای مجازی باشد.

بنابراین بررسی تحقیقات انجام شده، غالباً به آسیب‌های موجود در برگزاری دوره‌های آموزش خانواده از جمله کم‌توجهی به خواسته‌های مورد نیاز والدین، عدم نیاز سنجی مناسب، کاربردی نبودن محتوا، عدم استقبال و گرایش اولیه، تکراری بودن محتوا و عدم استفاده از مدرسین مجرب، به منظور ارتقا کیفیت آموزشی و ایجاد رغبت و بالابردن انگیزه‌ی والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی و افزایش حضور آنان در جلسات آموزش خانواده که مخاطبان اصلی برنامه آموزش خانواده هستند، اشاره دارد و پژوهشی مستقل در ارتباط با تبیین اهداف برنامه‌ی درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی صورت نگرفته است. توجه به اهداف در این برنامه امری مهم و اساسی است، چرا که اگر قرار است برنامه درسی طرح‌ریزی شود و اگر الزامی است که تلاش‌هایی برای اصلاح و بهبود مستمر در امر

(Unluer, 2012) نیز حاکی از آن بود که برنامه‌های آموزش والدین باید با توجه به نیازها و علایق والدین طراحی شود. مباحث این برنامه‌ها باید به طور عمیق مورد بحث قرار گیرد و از روش‌هایی خلاق مانند؛ مطالعات موردی، نقش‌آفرینی، بحث و گفتگو یا طوفان مغزی در مورد والدین استفاده شود. نتایج مطالعات نیوچرچ (Newchurch, 2017) هم نشان داد که هر چند هر یک از یافته‌ها، اهمیت فرزندپروری، یادگیری در خانه و ارتباطات را توجیه می‌کنند اما آنچه که از همه تاثیرگذاری بیشتری بر موفقیت دانش‌آموزان دارد، مشارکت خانه و مدرسه است. همچنین نتایج پژوهش بیرامی، بدری، ابراهیمی اورنگ و علیپور (Beyrami, Badri, Ebrahimi orang, & Alipour, 2016) نشان داد که اگر خانواده درگیر و علاقه‌مند به مسائل آموزشی و تربیتی و تحصیلی فرزندان خود گردد، کودکان نیز با شوق و علاقه بیشتری تحصیل خواهند کرد. ارتباط مستمر با والدین و استمداد از آنان در تعلیم و تربیت با توجه به نقش خانواده یکی از وظایف وزارت آموزش و پرورش است. نتایج پژوهش روی و گیرالدو گارسیا (Roy & Giraldo-García, 2018) نشانگر آن است که هم والدین و هم جامعه و مدرسه برای پیشرفت و ایجاد مهارت‌های علمی و اجتماعی - عاطفی در کودکان، داشتن تلاش آگاهانه ضروری است. در این رابطه نتایج مطالعات زارع، خادمی و یاراحمدیان (Zare, Khademi & Yarahmadian, 2014) حاکی از آن بود که مهارت‌های زندگی والدین پیش‌بینی‌کننده کارکردهای خانواده است و کسب مهارت‌های زندگی توسط والدین سبب ارتقای توانایی‌های روانی-اجتماعی آنان می‌شود. در این راستا یافته‌های پژوهش محبی نورالدین وند، مشتاقی و شهبازی (Mohebi noredin, Moshtaghi, & Shahbazi, 2011) بیانگر این بود که بسیاری از مشکلات رشد و تعلیم و تربیت کودکان، در فضای عاطفی حاکم بر خانواده ریشه دارد و حل این مشکلات از طریق کمک به رشد و آگاهی والدین انجام می‌گیرد. نیز نتایج

این روش نمونه گیری، اطمینان از این مسئله است که تا جای ممکن متغیرهای متعدد مرتبط با موضوع مورد بررسی قرار گیرند (Ranjbar, Haghdost, Salsali, Khoshdel & Soleimani, 2012). در پژوهش های کیفی حجم نمونه را هم ردیف با کامل شدن داده ها یا اشباع داده ها می دانند و این امر زمانی رخ می دهد که دیگر اطلاعات جدیدی، مرتبط با موضوع مورد مطالعه به دست نیاید (Razavi, Akbari, Jafarzadeh & Zali, 2013). حجم نمونه در نمونه ۱۷ به اشباع رسید و داده ها در حال تکرار بودند. اما برای حصول اطمینان و غنای بیشتر کار تا نمونه ۲۰ ادامه یافت. از ۲۰ نفر مشارکت کننده ۱۴ نفر مرد و ۶ نفر زن بودند.

شکل (۱) اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان در مصاحبه را نشان می دهد.

روش گردآوری اطلاعات میدانی و ابزار گردآوری داده ها، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود. قبل از شروع مصاحبه در مورد طرح پژوهش و اهداف و سوالات پژوهش جهت آمادگی مصاحبه شوندگان به صورت حضوری و غیرحضوری (تلفنی، پیام متنی یا صوتی) توضیح داده شد. سپس نسبت به طرح سوالات مصاحبه و انجام فرایند مصاحبه اقدام گردید. سؤال از مشارکت کنندگان به این صورت مطرح می شد: " برنامه درسی آموزش خانواده باید چه اهدافی را در دوره ابتدایی تعقیب کند؟ مهمترین هدفهای آموزش خانواده در دوره ابتدایی را به ترتیب اولویت ذکر کنید؟ ". مصاحبه ها جهت ثبت داده ها یا در حین گفتگو ضبط یا همزمان یادداشت برداری شد و اگر ابهامی در پاسخ ها بود، جهت شفاف سازی مجدد با سوالات پیگیر از مشارکت کننده خواسته می شد که منظور خود را بیان نمایند. مدت زمان مصاحبه برای هر مشارکت کننده متغیر بود (از ۲۰ دقیقه تا یک ساعت). البته قبل از مصاحبه جهت ضبط صدا نیز، اجازه از مصاحبه شونده اخذ می گردید.

آموزش خانواده علی الخصوص دوره ابتدایی که دوره ی شکل گیری شاکله ی فکری و شخصیتی افراد است، انجام شود، تعیین اهداف مشخص برای جهت دهی و معنا بخشی برنامه، ضرورت دارد. لذا پژوهش حاضر می تواند در توسعه و پیشبرد برنامه ی درسی آموزش خانواده به خصوص دوره ابتدایی نظام آموزشی ایران نقش مهمی داشته باشد. هدف کلی این پژوهش کیفی، تبیین اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی است که بر اساس هدف مذکور این پژوهش کوششی در پاسخ به این سوال است: اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی چیست؟

روش پژوهش

رویکرد پژوهش حاضر کیفی و با روش تحلیل محتوای قراردادی (Conventional Content Analysis) (رویکرد استقرایی، Inductive Approach) بود. در این نوع تحلیل، اطلاعات جمع آوری شده از طریق مصاحبه و از طریق تداعی معنا تحلیل می شوند. (Iman & Noshadi, 2011) و بیشتر به دنبال تقلیل اطلاعات و ارائه توصیفی دقیق پیرامون یک موضوع است (Fabrizi, 2014). با وجود انجام مطالعات زیاد در زمینه آموزش خانواده و مسائل مربوط با آن، پژوهشی شفاف، جامع و منسجم در رابطه با تبیین اهداف آموزش خانواده در دوره ابتدایی صورت نگرفته است. به همین دلیل در مطالعه حاضر از روش تحلیل محتوای قراردادی با رویکرد استقرایی استفاده گردید. جامعه هدف شامل؛ اعضای هیئت علمی گروه های برنامه ریزی درسی، جامعه شناسان، مشاوران و مدرسان آموزش خانواده و روانشناسان بودند. نمونه گیری هدفمند و از نوع ناهمگن بود. جهت در نظر داشتن حداکثر تنوع در نمونه ها، تلاش گردید، نمونه گیری با بهره مندی از نظریات پنج گروه مختلف (اعضای هیئت علمی گروه های برنامه ریزی درسی، جامعه شناسان، مشاوران و مدرسان آموزش خانواده و روانشناسان) با تجارب و سوابق مختلف حرفه ای صورت پذیرد. هدف از

ردیف	جنس	تحصیلات	رشته
۱	مرد	دکتری	برنامه ریزی درسی
۲	مرد	دکتری	برنامه ریزی درسی
۳	زن	کارشناسی	مدیریت و برنامه ریزی آموزشی
۴	مرد	دکتری	روان شناسی
۵	مرد	کارشناسی ارشد	روانشناسی
۶	مرد	کارشناسی ارشد	روانشناسی
۷	زن	دانشجوی دکتری	برنامه ریزی درسی
۸	مرد	دکتری	برنامه ریزی و توسعه آموزش عالی
۹	مرد	دکتری	فلسفه ی هنر
۱۰	زن	دومدرک کارشناسی ارشد	برنامه ریزی درسی و مدیریت آموزشی
۱۱	زن	دکتری	مدیریت آموزشی
۱۲	زن	فوق دکتری	مدیریت آموزشی
۱۳	مرد	دکتری	مدیریت آموزشی
۱۴	مرد	دکتری	برنامه ریزی درسی
۱۵	مرد	دکتری	روان شناسی
۱۶	مرد	دکتری	جامعه شناسی
۱۷	زن	دکتری	جامعه شناسی
۱۸	مرد	دکتری	برنامه ریزی درسی
۱۹	مرد	دکتری	برنامه ریزی درسی
۲۰	مرد	کارشناسی ارشد	روان شناسی

شکل ۱. اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان در مصاحبه

اختصاص داده شد. در گام بعدی بر اساس مقایسه مداوم مفاهیم تکراری حذف و مفاهیمی که قرابت معنایی داشتند با هم ادغام شدند. سپس کدهای استخراج شده بر اساس نزدیکی مفهومی و بیان یک مفهوم مشترک در یک مقوله ی مشخص عنوان بندی شده و مقولات فرعی را تشکیل دادند. در پایان، بامقایسه مقولات فرعی با یکدیگر و تأمل عمیق و دقیق، محتوای نهفته در داده ها زیر یک مفهوم انتزاعی تحت عنوان مقوله ی اصلی معرفی شدند.

برای دستیابی به صحت و پایایی داده ها از معیارهای قابلیت اعتبار و قابلیت تایید بهره گرفته شد (Razavi, Akbari, Jafarzadeh & Zali, 2013). جهت تامین این معیارها تلاش شد تا مشارکت کنندگان با تنوع تجربیات انتخاب شوند و نمونه گیری تا حد اشباع ادامه یافت. همچنین از نظر اساتید راهنما و مشاور در تولید مفهوم و موضوعات کدگذاری و نیز چک کردن و بازبینی مشارکت کنندگان استفاده شد. از طرفی متن کامل مصاحبه ها به همراه کدگذاری مقوله های اولیه به استادان راهنما و مشاور ارسال گردید و از نظرات تاییدی و تکمیلی اساتید در کلیه مراحل استفاده شد.

به منظور تحلیل داده های کیفی از روش تحلیل محتوای قراردادی با رویکرد استقرایی استفاده شد. در تحلیل محتوای مبتنی بر استقرار، کدگذاری اولیه و جمع کردن کدهای مشابه یک مقوله واحد، به ایجاد ۱۰ تا ۱۵ مقوله اولیه منجر می شود. در مراحل بعدی تحقیق این مقولات نیز با یکدیگر مقایسه می شوند و تعدادی از آنها که نزدیکی بیشتری، دارند زیر مجموعه ی مقولات عام تری قرار می گیرند هر یک از این مقولات، میانی معرف یک بخش یا طبقه خاص از موضوع تحقیق است. این مقولات می توانند در ارتباط با هم قرار گیرند و در سطح بالاتری از انتزاع زیر یک مقوله اصلی جمع شوند (Tabrizi, 2014). بدین ترتیب هر متن مصاحبه (با مشارکت کنندگان) به عنوان واحد تحلیل در نظر گرفته شد. هر متن مصاحبه به طور همزمان پیاده سازی شده و مرور شدند. سپس با استفاده از رویکرد استقرایی (یعنی بدون تصورات از پیش پنداشته محقق) تحلیل داده ها انجام گرفت. در مرحله ی استخراج مفاهیم با توجه به معانی آشکار و پنهان، متن با دقت خوانده و زیر کلمات یا جمله های مهم خط کشیده می شد تا از بقیه ی قسمتها متمایز شوند. به مفاهیم مورد نظر یک کد

یافته های پژوهش

مفهوم ، ۱۲ مقوله فرعی و ۵ مقوله اصلی طبقه بندی شد. جدول (۱) مفاهیم ، مقولات فرعی و مقولات اصلی استخراج شده از فرایند مصاحبه ها را نشان می دهد:

داده های گردآوری شده از فرایند اجرای مصاحبه های نیمه ساختارمند با افراد نمونه، تجزیه و تحلیل گردید . بعد از تجزیه، تحلیل، ادغام و همپوشانی، کدها به ۷۰

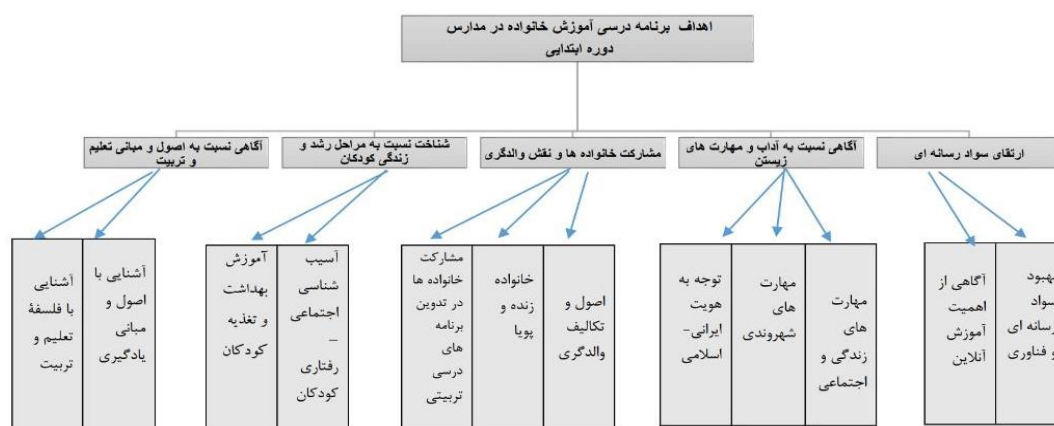
جدول ۱- مقوله های اصلی ، فرعی و مفاهیم استخراج شده از مصاحبه ها

مقوله اصلی	مقوله های فرعی	مفاهیم
ارتقای سواد رسانه ای	بهبود سواد رسانه ای و فناوری	<ul style="list-style-type: none"> ✓ مهارت کافی در کاربرد رایانه برای معلم و دانش آموز و والدین ✓ فناوری در آموزش یک پدیده جهانی ✓ توانمندسازی در سواد رسانه ای ✓ آشنایی با فن آوری و کاربرد آن ✓ چگونگی استفاده از فناوری روز
	آگاهی از اهمیت آموزش آنلاین	<ul style="list-style-type: none"> ✓ انعطاف پذیری در برنامه ریزی آموزش آنلاین ✓ آموزش مجازی برای کودکان عدم دسترسی به مدرسه ✓ موثر در فرایندهای مدیریتی ، آموزشی ، پرورشی ، ارزشیابی و نظارت
آگاهی نسبت به آداب و مهارت های زیستن	مهارت های زندگی و اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> ✓ استقلال شخصی و عملی دانش آموز ✓ نوع دوستی و گذشت ✓ آموزش مهارتها و سبک صحیح زندگی ✓ تربیت عقلانی و تقویت تفکر ✓ تقویت عزت نفس و اعتماد به نفس ✓ دادن مهارت و میل به موفقیت در فرزندان ✓ نظارت بر دوست یابی کودکان
	مهارت های شهروندی	<ul style="list-style-type: none"> ✓ تربیت اجتماعی ✓ رعایت حقوق و مسئولیت اجتماعی ✓ یادگیری مهارتهای مدنی ✓ احترام به قانون و وطن دوستی ✓ ارتباط صحیح به عنوان یک مولفه فرهنگی
	توجه به هویت اسلامی-ایرانی	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ارتقای آداب و آیین زندگی متعالی ✓ توجه به ارزشها و هنجارهای جامعه ✓ نهادینه شدن ارزشها و هنجارها ✓ آموزش آداب و رسوم ایرانی - اسلامی ✓ آشنایی با شیوه های عملی تربیت دینی ✓ اخلاق و مذهب پایه و اساس زندگی
مشارکت خانواده ها و نقش والدگری	اصول و تکالیف والدگری	<ul style="list-style-type: none"> ✓ والدینی مسئول و آگاه ✓ آگاهی از مسئله رشد و پرورش کودکان ✓ اصول فرزندپروری ✓ تبادل تجربیات بین والد و فرزند و دیگران ✓ ایجاد و ارتقا مهارتهای ارتباطی بین والد و فرزند

مقوله اصلی	مقوله های فرعی	مفاهیم
		<ul style="list-style-type: none"> ✓ مهارت‌های عدم تبعیض جنسیتی ✓ توجه به شکاف نسلی
	خانواده زنده و پویا	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ارتقا سطح روابط اعضای خانواده ✓ توجه به حقوق کودک ✓ درک و شناخت بیشتر اعضا خانواده از هم ✓ داشتن جلسات رسمی و غیررسمی ✓ تقویت بنیه علمی خانواده
	مشارکت خانواده ها در تدوین برنامه های درسی و تربیتی	<ul style="list-style-type: none"> ✓ وظایف خانواده در تهیه و تدوین محتوای آموزشی ✓ نظارت خانواده بر کارکرد مدرسه ✓ آموزش اولیا با نحوه آموزش کتب درسی جدید ✓ مشارکت والدین در بهبود نتایج آموزشی ✓ روابط رسمی و غیررسمی خانه و مدرسه ✓ همسویی و هماهنگی خانواده مدرسه و سایر نهادها ✓ ارتباط سازنده و پویای مدیر با کلیه عوامل از جمله خانواده ✓ شرکت اولیا در فعالیتهای متنوع مدرسه ✓ استفاده از تجربیات و تخصص های اولیا
شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی کودکان	آسیب شناسی اجتماعی - رفتاری کودکان	<ul style="list-style-type: none"> ✓ خدمات مشاوره ای حمایتی ✓ شناخت و پیشگیری از آسیبهای خانوادگی و ناهنجاری ✓ روانشناسی رشد کودک ✓ بهبود اختلالات یادگیری ✓ توجه به رفتار و آداب و معاشرت بچه ها ✓ شناخت الگوهای رفتاری سالم
	آموزش بهداشت و تغذیه کودکان	<ul style="list-style-type: none"> ✓ تغذیه صحیح کودک ✓ آشنایی با اصول بهداشتی ✓ تغذیه سالم
آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت	آشنایی با اصول و مبانی یادگیری	<ul style="list-style-type: none"> ✓ تدارک تجارب غنی و متنوع فردی و گروهی ✓ آگاهی از نقاط ضعف و پیشرفتهای درسی ✓ افزایش پیشرفت تحصیلی فرزندان ✓ تثبیت یادگیری ✓ بهبود عملکرد آموزشی و تربیتی
	آشنایی با فلسفه تعلیم و تربیت	<ul style="list-style-type: none"> ✓ تحقق بخشیدن به اهداف تربیت ✓ آشنایی با فلسفه آفرینش و زندگی ✓ رسیدن به حیات طیبه ✓ ترغیب به سوی تربیت ✓ آشنایی با اهداف تعلیم و تربیت ✓ انسانی متعادل و متوازن ✓ پرورش انسانی هدفمند ✓ همگانی بودن امر یاددهی یادگیری ✓ هدفگذاری صحیح

والدگری، خانواده زنده و پویا، مشارکت خانواده ها در تدوین برنامه های درسی و تربیتی) «، شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی کودکان (شامل دو مقوله فرعی : آسیب شناسی اجتماعی - رفتاری کودکان، آموزش بهداشت و تغذیه کودکان) و آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت (شامل دو مقوله فرعی : آشنایی با اصول و مبانی یادگیری، آشنایی با فلسفه تعلیم و تربیت). در شکل (۲) الگوی اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی از نظر مشارکت کنندگان آمده است:

همانطور که در جدول (۱) آمده است، از تجزیه و تحلیل داده های مربوط به محتوای برنامه درسی آموزش خانواده در ابتدایی؛ ۷۰ مفهوم، ۱۲ مقوله فرعی و ۵ مقوله اصلی بدست آمد. مقوله های اصلی عبارت بودند از: ارتقای سواد رسانه ای (شامل دو مقوله فرعی: بهبود سواد رسانه ای و فناوری، آگاهی از اهمیت آموزش آنلاین)، آگاهی نسبت به آداب و مهارت های زیستن (شامل سه مقوله فرعی: مهارت های زندگی و اجتماعی، مهارت های شهروندی، توجه به هویت اسلامی-ایرانی)، مشارکت خانواده ها و نقش والدگری (شامل سه مقوله فرعی: اصول و تکالیف

شکل (۲). الگوی اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی

بررسی دیدگاه های مشارکت کنندگان نشان داد که اکثریت آنها در مقوله ی اصلی اول (ارتقا سواد رسانه ای) به مولفه های "بهبود سواد رسانه ای و فناوری و آگاهی از اهمیت آموزش آنلاین"؛ در مقوله ی اصلی دوم (آگاهی نسبت به آداب و مهارت های زیستن) به مولفه های "مهارت های زندگی و اجتماعی، مهارت های شهروندی، توجه به هویت اسلامی-ایرانی"؛ در مقوله ی اصلی سوم (مشارکت خانواده ها و نقش والدگری) به مولفه های "اصول و تکالیف والدگری، خانواده زنده و پویا، مشارکت خانواده ها در تدوین برنامه های درسی و تربیتی"؛ در مقوله ی اصلی چهارم (شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش سعی شد تا به تبیین اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی با استفاده از تحلیل محتوای قراردادی با رویکرد استقرایی پرداخته شود. یافته های حاصل از مصاحبه با مشارکت کنندگان در این مطالعه جهت تبیین اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی دربردارنده ۵ مقوله اصلی مشتمل بر؛ "۱- ارتقای سواد رسانه ای، ۲- آگاهی نسبت به آداب و مهارت های زیستن، ۳- مشارکت خانواده ها و نقش والدگری، ۴- شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی کودکان، ۵- آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت" است.

نسبت به آداب و مهارت‌های زیستن" نتایج پژوهش لین و ال وی (Lv & Lin, 2017) همسو با این یافته نشان داد که خانواده با آموزش‌های خوب، به عنوان یک واحد از نظام اجتماعی می‌تواند محرک مناسبی جهت توسعه کشور، ملت و هماهنگی اجتماعی شود. نیز نتایج زارع، خادمی و یاراحمدیان (Zare, Khademi & Yarahmadian, 2014) حاکی از آن بود که مهارت‌های زندگی والدین پیش‌بینی‌کننده کارکردهای خانواده است. "مشارکت خانواده‌ها و نقش والدگری" یکی مقوله‌هایی بود که مشارکت‌کنندگان بر آن تاکید داشتند. در این ارتباط نتایج پژوهشها در رابطه با نتایج به دست آمده همخوانی دارد. نتایج پژوهش اسدی (Asadi, 2001) نشان داده است که تاثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود، در بین والدین آموزش دیده بیشتر از والدین آموزش ندیده است. نیز نورالدینی (Noureddini, 2011) در یافته‌های خود به لزوم آشنایی والدین با راهکارهای حل مسائل تربیتی و آموزشی مربوط به فرزندان تاکید دارد. در این راستا نتایج پژوهش‌های لیو، سلیمانی و هنینگ (Liu, Sulaimani & Henning, 2020) و گارسیا و رویز (Garcia & Ríos, 2014) و مهناساندارم (Mohanasundaram, 2018) نشان داد که نقش مشارکت والدین در مدرسه را مهم دانسته زیرا مشارکت خانواده به بهبود یادگیری کمک می‌کند و موفقیت تحصیلی را افزایش می‌دهد. در این ارتباط، نتایج پژوهش‌های آدام، هریس و سوزت جونز (Adams, Harris, & Suzette Jones, 2016) و وود (Wood, Bauman & Bauman, 2017) فعالیت معلم و والدین را جدا از هم نمی‌داند و همواره مشارکت والدین در شیوه‌های آموزش فرزندان با رویکردی گسترده نتایج خوبی داشته است. همچنین در همسویی با این یافته نتایج تحقیق اونسو و آنلر (Oncu & Unluer, 2012) حاکی از آن بود که برنامه‌های آموزش والدین باید با توجه به نیازها و علایق والدین طراحی شود از روش‌هایی خلاق آموزش والدین استفاده شود. همچنانکه نتایج تحقیقات

کودکان) به مولفه‌های "آسیب‌شناسی اجتماعی - رفتاری کودکان آموزش بهداشت و تغذیه کودکان" و در مقوله‌ی اصلی پنجم (آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت) به مولفه‌های "آشنایی با اصول و مبانی یادگیری ۱۲ - آشنایی با فلسفه تعلیم و تربیت" اذعان داشتند. آنچه از نتایج استخراج شده از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان بر می‌آید، اهداف برنامه‌ی درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی طیف وسیع و متنوعی از نیازها و خواسته‌های والدین و خانواده‌ها را در برمی‌گیرد. چرا که امروزه به دلیل گستردگی علوم در زمینه‌های مختلف و از جمله علوم انسانی و تربیتی، تاثیرات عوامل خانوادگی، اجتماعی و فرهنگی بر افراد از همان ابتدای تولد بسیار متنوع و پیچیده است، لذا آموزش خانواده می‌تواند نقش مهمی را در تسهیل دستیابی به اطلاعات و مهارت‌های مورد نیاز ایفا نماید (Ferguson & Mazin, 2018).

حال به مرور پژوهش‌هایی می‌پردازیم که در ارتباط با آموزش خانواده صورت گرفته و غیر مستقیم مرتبط با پژوهش حاضر است و با یافته‌های حاصل از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان مورد مقایسه قرار می‌دهیم:

مقوله‌ی "ارتقا سواد رسانه‌ای" با یافته‌های پژوهش مهربابی (Mehrabi, 2019) همخوانی دارد. نتایج پژوهش مهربابی نشان داد؛ ارائه راهکارهای موثر به منظور افزایش سواد رسانه‌ای والدین و نیز برگزاری کارگاه‌های آموزشی از سوی دست‌اندرکاران آموزش و پرورش کشور با استفاده از تخصص و تجربه کارشناسان حوزه ارتباطات اقدامی است که نتایج آن می‌تواند برخی از چالش‌های این حوزه را به فرصت بدل کند. در همین راستا نتایج پژوهش غلامی و نصرتی (Gholami & Nosrati, 2016) نشان داد با توجه به آسیب‌های فضای مجازی همانند اعتیاد به اینترنت، سایتهای هرزه نگاری، انزوای اجتماعی و آسیب‌های روانشناختی به نظر می‌رسد که یکی از زمینه‌های پژوهشی، چگونگی نظارت خانواده‌ها بر استفاده از فضاهای مجازی باشد. در تایید مقوله‌ی "آگاهی

دارد. نیز در تایید این یافته نتایج پژوهش محبی نورالدین وند، مشتاقی و شهبازی Mohebi noredin vand, Moshtaghi & Shahbazi (2011) بیانگر این بود که بسیاری از مشکلات رشد و تعلیم و تربیت کودکان در فضای عاطفی حاکم بر خانواده ریشه دارد و حل این مشکلات از طریق کمک به رشد و آگاهی والدین انجام می گیرد. همچنین نتایج پژوهش قائد امینی، کیامنش و قربانی (Ghaed amini Kiamanesh & Ghorbani, 2014) به نقش مهم وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده بر پیشرفت سواد خواندن دانش آموزان اشاره دارد. در این زمینه نتایج تحقیق کاکیا (Kakia, 2008) نیز نشان داد، آموزش خانواده در مورد نوجوانان ناسازگار در ایجاد سازگاری آنان مؤثر است. نتایج تحقیق نظری (Nazari, 2015) نیز حاکی از امر است که، برنامه آموزش خانواده در برخی ابعاد مانند تربیت دینی و اخلاقی فرزندان، ناهنجاری، تربیت جنسی، افزایش آگاهی تربیتی و مراحل رشد فرزندان مؤثر است. در تایید مقوله ی "آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت" بیرامی، بدری، ابراهیمی اورنگ و علیپور (Beyrami, Badri, Ebrahimi orang, & Alipour, 2016) در پژوهش خود نشان دادند که اگر خانواده درگیر و علاقه مند به مسائل آموزشی و تربیتی و تحصیلی فرزندان خود گردد، کودکان نیز با شوق و علاقه بیشتری تحصیل خواهند کرد. ارتباط مستمر با والدین و استمداد از آنان در تعلیم و تربیت با توجه به نقش خانواده یکی از وظایف وزارت آموزش و پرورش است. نیز نتایج مطالعات روی و گیرالدو گارسیا (Roy & Giraldo-García, 2018) حاکی از آن بود که هم والدین و هم جامعه و مدرسه برای پیشرفت و ایجاد مهارت های علمی و اجتماعی - عاطفی در کودکان، داشتن تلاش آگاهانه ضروری است. در این پژوهش با هدف « تبیین اهداف برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی» از نظر مشارکت کنندگان، پنج مقوله اصلی؛ « ارتقای سواد رسانه ای»، « آگاهی نسبت به آداب و مهارت های زیستن»

باقری، امیرمحسنی و محمدی یوزباشکندی (2013, Bagheri, Amir Mohseni & Mohammadi Yuzbashkandi) نیز نشان داد که وزارت آموزش و پرورش و انجمن اولیاء و مربیان باید با پربارتر کردن کلاس های آموزش خانواده از طریق استفاده از نیروهای متخصص و آموزش دیده، عملی کردن نظرات اولیاء در مدارس، برخورد دوستانه و محترمانه با والدین و توجه به نیازهای مخاطبان، ارتباط خود را با والدین بیشتر نماید. در همین راستا نتایج تحقیقات مانا (Maunah, 2019) حاکی از این بود که خانواده اولین محیط آموزشی است که کودک در آن آموزش می بیند اما موفقیت تحصیلی دانش آموزان، به مشارکت و آموزش والدین در مدارس ارتباط دارد. یافته ی دیگر این پژوهش از دیدگاه مشارکت کنندگان "شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی کودکان" بود. در تایید و همسویی با این یافته، نتایج مطالعات نبوی و اسماعیلی (Nabavi & esmaili, 2016) نشان داد که محتوای آموزشی دوره های آموزش خانواده کاملاً منطبق با نیازهای آموزشی اولیای دانش آموزان نبوده است. آنها نحوه ارتباط والدین با کودکان، آشنایی با کتابهای مناسب کودکان، شناخت نیازهای جسمانی و روانی کودک و چگونگی تامین آنها، چگونگی تامین اصول تغذیه کودکان را از نیازهای آموزشی والدین دانش آموزان دوره ابتدایی برشمردند. نیز در تایید این یافته نتایج پژوهشهای مظاهری (Mazaheri, 2015) نشان داد که نیازهای مربوط به مسائل تربیتی و روان شناسی، مسائل مربوط به مشکلات رفتاری، مسائل تحصیلی و شغلی، مسائل مربوط به تربیت جنسی و ازدواج و مسائل مربوط به بهداشت جسمی و تغذیه فرزندان باید مورد توجه قرار گیرد. در این راستا نتایج پژوهش نورالدینی (Nouredini, 2011) نشان داد که نیازهای دانش آموزان دوره ابتدایی در همه ی ابعاد رشد مهم است و آگاهی والدین از این نیازها مورد تاکید بوده و ضرورت

پذیری یافته‌های پژوهش به سراسر کشور را با محدودیت همراه کند، لذا می‌توان با کسب دیدگاه‌های صاحب‌نظران سایر استانها این مشکل را برطرف کرد. جهت گردآوری داده‌ها صرفاً از ابزار مصاحبه‌ی نیمه ساختاریافته استفاده شد که از جمله این محدودیت‌ها به شمار می‌روند. پیشنهاد می‌شود محققان در پژوهش‌های آتی از سایر ابزارهای گردآوری اطلاعات نیز استفاده کنند. همچنین در برنامه درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی، سایر عناصر برنامه‌ی درسی از قبیل محتوا، روش‌های یاددهی-یادگیری، زمان، فضا و مواد و منابع را نیز مورد توجه قرار دهند.

منابع

- Adams, D., Harris, A., & Suzette Jones, M. (2016). Teacher-Parent Collaboration for an Inclusive Classroom: Success for Every Child. *Journal of Educational Administration*, 4(3), 58-72.
- Afrooz, Gh (2014). *Summary of applied educational psychology*. Tehran :parents - teachers Association Publishing
- Alfonsi Mpiluka ,Anthony. (2014). *Assessing parental involvement and its effect on pupils'academic performance in primary school in matamba ward ,maket district* (Unpublished master's thesis). tanzania.
- Amirhoseini, Z. (2012). Principles and effective methods in the relationship between parents and children. *the islamic journal of women and the family*, 4(11), 77-107.
- Aqdasi, A; Farid, A;& Bayramzadeh, H. (2013). Pathology of family education in education of Mako city from the perspective of students' parents in 2011. *Journal of Women and Family Studies*. 4 (14), 43- 64.
- Asadi, Sh (2001). Investigating the effect of family education on changing the behavior of parents towards their children in high school in Shahreza. *Quarterly Journal of Education* .No. 68. 81- 102.
- Bagheri, S.; Amir Mohseni, S.;& Mohammadi Yuzbashkandi, F (2013). Study

«مشارکت خانواده‌ها و نقش والدگری»، «شناخت نسبت به مراحل رشد و زندگی کودکان»، «آگاهی نسبت به اصول و مبانی تعلیم و تربیت» مشخص گردید که با نتایج پژوهش‌های انجام گرفته همخوانی دارد. دوره ابتدایی همواره از دیدگاه متخصصان تعلیم و تربیت از اهمیت و حساسیت خاصی برخوردار است. چراکه دوران کودکی اساس زندگی آینده هر انسانی است و هر آنچه در کودکی در حوزه‌های اخلاقی، باورهای دینی، مسائل علمی و فرهنگی و اجتماعی به او بیاموزند در بقیه دوران زندگی با او همراه است (Bazargan, 2019). لذا با توجه به گسترش سریع اطلاعات و جهانی شدن و در نتیجه بوجود آمدن نیازهای جدید و متنوع خانواده‌ها و لزوم همسو شدن با تغییرات اجتماعی اهمیت نقش و مسئولیت والدین در رابطه با تربیت فرزندان دو چندان گشته است. والدین باید اطلاعات خود را در زمینه‌ی تعلیم و تربیت فرزندان خود افزایش دهند تا بتوانند جوابگوی نیازهای آموزشی و تربیتی آنها باشند و بدون تردید تحقق این امر جز به گسترش آموزش خانواده امکان پذیر نیست. بنابراین بیان اهداف که امری ضروری و بنیادی پیش از هر گونه اقدام آموزشی و تربیتی است، جهت طرح ریزی برنامه‌ی درسی آموزش خانواده در دوره ابتدایی، امری اساسی است.

از این رو نتایج این پژوهش می‌تواند راهنمای خوبی برای مطالعات عمیق‌تر و تخصصی‌تر در این زمینه به شمار آید و از لحاظ کاربردی راهگشای تحقیقات آینده باشد. همچنین می‌تواند به برنامه‌ریزان و مجریان از جنبه عملی به منظور برگزاری هر چه بهتر کارگاه‌ها و دوره‌های آموزش خانواده در مدارس و نیز تدوین و سازماندهی محتوای این دوره‌ها موثر واقع شود. پژوهش حاضر نیز همچون اغلب تحقیقات علمی با محدودیت‌هایی همراه بود، که نیاز است محققان در مطالعات بعدی به آنها توجه داشته باشند. نتایج پژوهش حاضر صرفاً متکی بر نظرات و تجربیات مشارکت‌کنندگان حاصل شده است که ممکن است تعمیم

- of effective factors on improving the level of parental participation in the educational process of children. *Quarterly of Human Resources Studies*. (9), 17-40.
- Bakhtiari, A.; & Mosaddeghi Nik, K (2015). *Family education Scientific and practical Guidelines with research approach*. Tehran: parents-teachers Association Publishing.
- Bazargan, Z. (2019). *some education papers: warm home, ideal school*. Tehran: parents -teachers Association Publishing.
- Beyrami, M., Badri, R., Ebrahimi orang, A., & Alipour, H. I. (2016, May). *The Study of Relationship between Family Education and Consideration of Educational Issues of Children by Parents*. Paper presented at International Conference On Oriental Studies, Persian Literature And History. Yerevan State University, Armenia
- Burrows, E., Coulson, P., Fitzgerald, N., Huggan, L., MacCannell, S., McKinnon-Gray, E., & Sprague, C. (1995). *Family Life*. Department of Education and Early Childhood Development Holman Centre, Prince Edward Island.
- C. Newchurch, A. (2017). *the impact of parental involvement on student succses: school and familypartnership from the perspective of parents and teacher* (Unpublished doctoral dissertation). Bagwell College of Education, ; Kennesaw.
- Cheraghi kootiyani, A. (2010). Islam's approach to the four important functions of the family. *The Imam Khomeini Education & Research institute*, 18(4), 35-54.
- Christenson, S. L., & Reschly, A. L. (2010). *Handbook of school-family partnerships*. Routledge.
- Danaee fard, H; Alwani, S ; & Azar, A (2009). *Quantitative research methodology in comprehensive management*. Tehran: Saffar Publishing.
- Feqhi, F (2007). The effect of family education program in changing mothers 'attitudes toward treating their children in girls' middle schools in Behbahan. *Quarterly journal of Family and Research*.1 (2), 36-49.
- Ferguson, s. H., & Mazin, L. (2018). *Parent power: a program to help your child succeed in school*. Translation: nasrin parsa. tehran: parents – teachers Association Publishing.
- Garcia, L. B., & Ríos, O. (2014). Participation and family education in school: Successful educational actions. *Studies in the Education of Adults*, 46(2), 177-191.
doi:10.1080/02660830.2014.11661665
- Ghaed amini, R., Kiamanesh, A., & Ghorbani, R. (2014). Relationship between socioeconomic status of family, reading activities at home, self-concept and 'attitudes of students towa reading toward reading literacy performance of the students' (based on PIRLS studies 2006). *Research in Curriculum Planning*, 2(14), 88-103.
- Gholami, K., & Nosrati, M. S. (2016). Identification factors related to family supervision's styles on the internet behaviors of their offspring. *Journal of Family Counseling and Psychotherapy*, 6(21), 16-34.
- Hornby, G. (2011). *Parental involvement in childhood education: Building effective school-family partnerships*. New York: Springer Science & Business Media.
- Iman, M; & Noshadi, M. (2011). Qualitative content analysis. *Research Journal*. 3 (2), 15- 44.
- Kakia, L (2008). Investigating the role of family education in creating adjustment of maladapted adolescents in girls' middle school in Tehran province in 2005-2006. *Quarterly journal of Family and Research*. 2 (3), 5-30.
- Liu, Y., Sulaimani, M. F., & Henning, J. E. (2020). The significance of parental involvement in the development in infancy. *Journal of Educational Research and Practice*, 10(1).
doi:10.5590/jerap.2020.10.1.11
- Ly, H., & Lin, T. (2017). The effects of family income on children's education: An empirical analysis of CHNS data. *Research on Modern Higher Education*, 4, 49-54.
doi:10.24104/rmhe/2017.04.02002
- Maunah, B. (2019). The contribution of family and community education in realizing the goals of

- school education. *American Journal of Education and Learning*, 4(2), 292-301. doi:10.20448/804.4.2.292.301
- Mazaheri, H. (2015). Assessing the educational needs of parents of high school students in family education classes. *Quarterly journal of Family and Research*. No. 24, 47-60.
- Mazboohi, S (2018). *The basics and emerging concepts of the elementary school curriculum*. Tehran: Avaye Noor Publishing.
- Meghdadi, M., & Javadpour, M. (2017). The Parents Role in Promoting the Spiritual Health of Children in Islam. *Medical history*, 8(29), 83-117.
- Mehrabi, D. (2019). Family status in media literacy research in Iran: A systematic review. *Global Media Journal-Persian*, 14(1), 112-128. doi:10.22059/GMJ.2019.73580
- Mohanasundaram, K. (2018). Curriculum Design and Development. *Journal of Applied and Advanced Research*, 3(1), s4-s6.
- Mohebi noredin vand, M., Moshtaghi, S., & Shahbazi, M. (2011). Relationship between Family Emotional Climate and Development of Social Skills and Achievement of Students Primary. *Research in Curriculum Planning*, 8(30), 84-93.
- Nabavi, S;& esmaili, A (2016). Investigating the educational needs of parents of primary school students in the field of children's educational issues for family education. *Quarterly of Preschool and Elementary Studies*. 1 (4), 83-108.
- Navvabi Nejad, Sh (2009). *Three discourses on guidance and education of children*. Tehran :parents –teachers Association Publishing.
- Nazari, A (2015). The effect of family education on parenting. *Biannual Journal of Applied Consulting*. 1 (5), 81- 94.
- Noureddini, M. (2011). Investigating the Factors Affecting the Status of Parents' Company for Attending Family Education Classes in Zarand, Kerman. *Master Thesis*, Adult Education, Shahid Beheshti University.
- Oncu, E. C., & Unluer, E. (2012). Parent S' attitude towards their children before and after parental education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 5933-5936. doi:10.1016/j.sbspro.2012.08.008
- Powers, J. (2016). *Parent engagement in early learning: Strategies for working with families*. Redleaf Press.
- Razavi, S; Akbari, M .; Jafarzadeh, M.,& Zali, M. (2013). *Reviewing of mixed method research*. Tehran: Tehran University Publishing.
- Roy, M., & Giraldo-García, R. (2018). The Role of Parental Involvement and Social/ Emotional Skills in Academic Achievement: Global Perspectives. *School Community Journal*, 28(2), 29-45.
- Samadi, M.; &Rezaei, M. (2011). Investigating the educational role of the family in the formal and public education system from the perspective of science and religion. *Scientific Journal of Research in Islamic Education*. 19 (12). 95- 117.
- Stolz, Heidi. (2011). *Family life education: Principles and practices for effective outreach,chapter 10*. Tennessee: SAGE.
- Tabrizi, M. (2014). Qualitative content analysis from the perspective of deductive and inductive approaches. *Social Science Quarterly*. No. 64, 105-138.
- University Jahad Authors Group (2012). *Comprehensive system of Improving family education*. vol. 1, Tehran: parents – teachers Association Publishing.
- Wood, L., & Bauman, E. (2017). *A practical manual of diabetes in pregnancy*. The Nellie Mae Education Foundation., New England.
- Zare, A., Khademi, M., & Yarahmadian, N. (2014). The Impact of Parents' Life Skills on Family General Functioning and Children's Academic Achievement. *Quarterly Journal of Family and Research*, 11(3), 79-96.
- Zarean, M., & Chaboki, O. (2015). Family health from a sociological perspective. *Culture of counseling and psychotherapy*, 5(20), 85-98.
- Zarhani, S;& Tajik Esmaili, A (2010). *A Look on educational roles family and school*. Tehran: parents–teachers Association Publishing.